

Jeruzalem — een beknopte politieke geschiedenis

Aangezicht van Jeruzalem met in de voorgrond de Rotskoepel en de Al-Aqsa moskee.

Volgens de Bijbelse voorspellingen is Jeruzalem in onze dagen 'een beker van bedwelming voor de volken rondom' geworden en 'een steen die moeilijk te tillen is voor alle volken'.¹

¹ Zach. 12:2 en 3

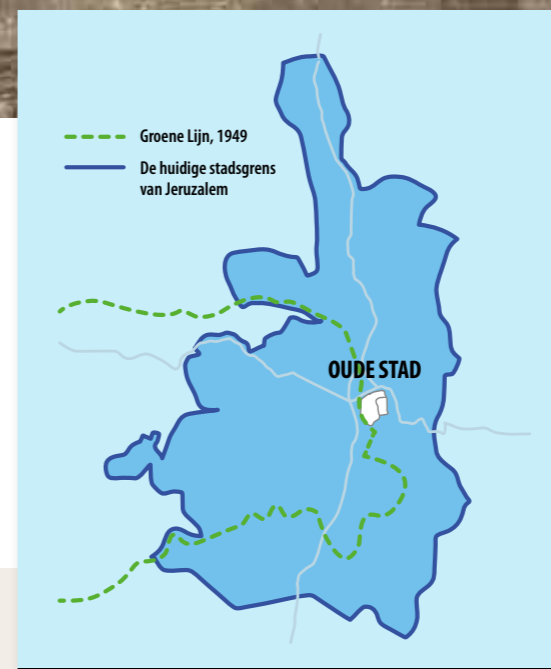
Kern van Joodse identiteit

Jeruzalem is heilig voor Joden, christenen en moslims, maar voor Joden is het de kern van de nationale identiteit. Het zionisme, als nationale bevrijdingsbeweging van het Joodse volk, is genoemd naar de berg Zion, waar zich ooit de stad van koning David bevond.

Ondanks alle verdrijvingen en lange periodes van ballingschap hebben Joden altijd hun terugkeer naar het Land van Israel nagestreefd. De laatste verbanning uit de Oude stad van

Jeruzalem, waar zich de voornaamste Joodse heiligdommen bevinden (waaronder de Tempelberg) duurde van 1948 tot 1967.

In 1967 heeft het Israelische leger de Jordaanse overheersing ongedaan gemaakt van de Oude stad en Oost-Jeruzalem, met de westoever van de Jordaan, het Bijbelse Judea en Samaria. Jeruzalem was weer verenigd. Toen zijn ook andere heilige plaatsen in Israelische handen gekomen: Bethlehem, de geboortestad van Koning David én

Groene Lijn en moderne grenzen van Jeruzalem

van Jezus en waar volgens de Joodse overlevering Rachels graf staat. En Hebron, waar de andere Joodse aartsvaders en -moeders zijn begraven. Later werd op die plaats een moskee gebouwd.

De heilige stad Jeruzalem

Sinds Koning David zo'n 3000 jaar geleden Jeruzalem veroverde en daar zijn hoofdstad vestigde, is het de religieuze en politieke hoofdstad van het Joodse volk. In de gebeden wordt ernaar verwezen; Joden over de hele wereld herhalen elk

TIJDBALK | Jeruzalem in de moderne tijd

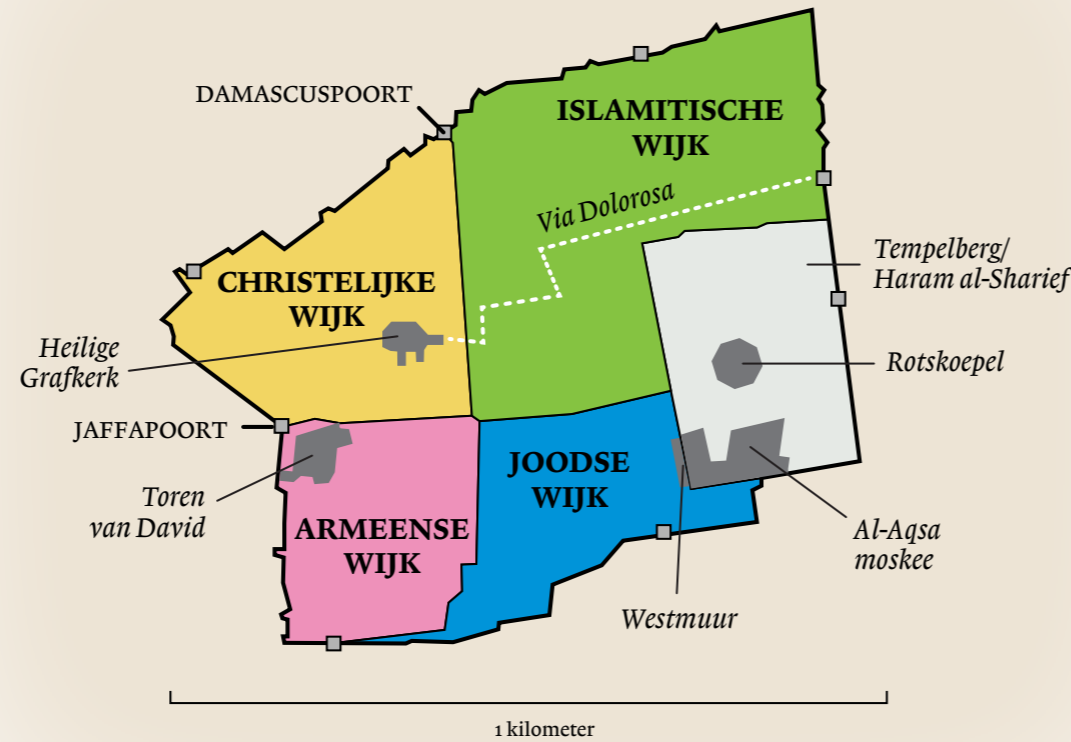
<p>Met de opening van een Brits consulaat in Jeruzalem begint een periode van economische en culturele Europese infiltratie in de landstreek Palestina, die sinds 1517 onderdeel uitmaakt van het Turks-Ottomaanse rijk. In de loop der tijd zullen ook Frankrijk, Rusland en Duitsland tal van diplomatieke vestigingen, scholen, ziekenhuizen en kerken in het gebied openen. Kerkgenootschappen zoals de Grieks-Orthodoxe kerk, kopen er op grote schaal onroerend goed, met name in en rond Jeruzalem. Steeds meer Europeanen vestigen zich in het ontsloten Heilige Land.</p>	<p>Vanwege de overbevolking in Jeruzalem bouwt de Britse filantroop Sir Mozes Montefiore de eerste van een reeks Joodse woonwijken buiten de muren van de Oude stad.</p>	<p>2 NOVEMBER In de Balfour-verklaring spreekt de Britse regering steun uit voor de vestiging van een 'Joods nationaal tehuis' in de landstreek Palestina.</p>	<p>4 APRIL De eerste 'moderne' Arabische geweldsgolf tegen de Joden in Palestina begint in Jeruzalem na de valse beschuldiging van een joods complot tegen de op de Tempelberg staande Al-Aqsa moskee.</p>	<p>AUGUSTUS Een Arabisch-Joods dispuut over Joodse toegang tot de Westmuur ('Klaagmuur') escaleert tot een massale anti-Joodse geweldsgolf. 133 Joden worden vermoord. In de aanloopfase beweert de felle antisemiet en latere SS-er Al-Hoesseini dat de Joden de Al-Aqsa moskee willen aanvallen.</p>	<p>29 NOVEMBER In resolutie 181 ("het Verdelingsplan") stelt de Algemene Vergadering van de VN voor Palestina te verdelen in een Joodse en een Palestijns-Arabische staat. (Het gebied ten oosten van de Jordaan is al sinds 1922 onafhankelijk, en draagt de naam Transjordië). Het 'Heilig gebied', Jeruzalem en omstreken, moet als 'corpus separatum' onder internationaal bestuur komen. De Joodse leiders accepteren het plan, de Arabische staten wijzen het van de hand.</p>	<p>Transjordië wordt Jordanië om de claim op "beide oevers van de Jordaan" te benadrukken.</p>	<p>Jordanië annexeert de Oude stad van Jeruzalem en de landstreken Judea en Samaria (bij die gelegenheid door Amman formeel omgedoopt in 'West Bank'). Het aantal christelijke inwoners daalt in deze periode van 25 duizend tot minder dan 13 duizend.</p>						
1838	1844	na 1850	1860	1896	1917	1920	1922	1929	1936 – 1939	1947	1947 – 1949	1949	1950 – 1967
<p>Jeruzalem bestaat nog uitsluitend uit de ommuurde Oude stad. Er wonen dan 7.120 Joden, zo'n 5.000 moslims en 3.390 christenen.</p>	<p>Een snel groeiende Joodse immigratiestroom komt uit (eerst vooral Oost-) Europa op gang. Vanwege toenemende werkgelegenheid en welvaart volgen er ook Arabische immigratiegolven.</p>	<p>Uit een volkstelling blijkt dat Jeruzalem 45.420 inwoners heeft, waaronder 28.112 Joden, 8.560 moslims en 8.748 christenen.</p>	<p>9 DECEMBER Britse troepen onder generaal Edmund Allenby veroveren Jeruzalem en beëindigen een Turks-Ottomaanse bezetting van precies 400 jaar. Allenby verklaart bij het binnengaan van de stad: "Nu zijn de Kruistochten voltooid".</p>	<p>24 JULI De Volkenbond (voorloper van de VN) stelt het Britse Mandaat voor Palestina vast waaronder het zorgen voor een thuisland voor de Joden.</p>	<p>Arabische opstand tegen het Britse gezag en de Joodse migratie naar Palestina. 5000 Arabieren, 260 Britten en 300 Joden komen om. Het relatief lage aantal Joodse slachtoffers is vooral te danken aan het optreden van Joodse zelfverdedigingsgroepen.</p>	<p>30 NOVEMBER 1947 De net uitgeroepen Joodse staat wordt aangevallen door Palestijns-Arabische milities en vijf Arabische landen. Doel is vernietiging van het Joodse staat. Het Israelische leger houdt op veel plaatsen stand en verovert zelfs 'extra' gebied. Transjordië bezet de landstreken Judea en Samaria en Oost-Jeruzalem. Alle Joden worden verdreven. De meeste van de 58 synagogen in de Oude stad worden verwoest en de andere geplunderd. Ook andere Joodse heilige plaatsen worden onheiligd en (deels) verwoest. Israelische burgers wordt de toegang tot de Joodse en christelijke heiligdommen in de Oude stad verboden. De oorlog eindigt in een staakt het vuren; "de groene lijn" tussen Israel en Egypte, Jordanië, Syrië en Libanon is geboren.</p>							

jaar met Pesach dat ze “volgend jaar in Jeruzalem” willen zijn en bij elke bruiloft wordt aan de verwoesting van de tempel (en verdrijving uit Jeruzalem) herinnerd met het breken van een glas.

Kerk van de Dormition, op de Zionberg

Zowel de eerste als de tweede Joodse Tempel werden op de Berg Moriah gebouwd, waar volgens de overlevering Abraham zijn zoon Izaak aan God zou offeren. Het symbool voor het verbond van God met Abraham en zijn nazaten. De berg kreeg later de naam Tempelberg (Har Habait). De Romeinen bouwden er een Jupitertempel, Constantijns moeder Helena zette er een kerk neer. De moslims bouwden er de Al-Aqsa moskee, maar ook de voor moslims belangrijke Rotskoepel. Hiervandaan zou Mohammed naar de hemel gereisd zijn. Ze noemden de plek Haram Al Sharif. De Westmuur, de Westelijke wand van de Joodse tempel, is nu de heiligste plaats voor de Joden. Vlakbij bevinden zich de Via Dolorosa (lijdensweg van Jezus) en

De Oude Stad van Jeruzalem

de Heilige-Grafkerk. Deze kerk is jarenlang het strijdtoneel geweest van zes verschillende Christelijke kerken, die er elk een deel van beheren.

In 334 v. Chr. was Alexander de Grote de eerste Europese leider en veldheer die Jeruzalem

veroverde. De Griekse bezetting duurde tot 140 v. Chr. In 63 v. Chr. viel de stad in handen van de Romeinen. De Byzantijnen controleerden het gebied tot 638, toen islamitische Arabieren het gebied in bezit namen. Zij bouwden de islamitische heiligdommen op de Tempelberg. De kruisvaarders

heersten vanaf 1099, totdat het gebied in 1260 weer door moslims werd ingenomen: de Mammelukken veroverden het gebied in 1260 en heersten er tot 1516. De Ottomanen controleerden Jeruzalem tussen 1516 en 1917. In 1799 deed Napoleon Bonaparte een mislukte poging Jeruzalem te veroveren. De laatste Europese bezetting was Brits en duurde het kortst: van 1917 tot 1948.

Het vijftigjarige jubileum van het Israelische gezag over de Oude stad, Oost-Jeruzalem en de andere in 1967 veroverde gebieden maakt internationaal veel kritiek los. De laatste maanden van 2016 zagen een waar offensief van internationale uitspraken

De Westmuur (Klaagmuur)

waarin de Israelische aanwezigheid in Jeruzalem werd veroordeeld en waarin zelfs de duizenden jaren oude band van het Joodse volk met de

OVER CIDI | COLOFON

Al meer dan 40 jaar zet het Centrum Informatie en Documentatie Israel zich in voor Israel en voor vrede. Doelstelling van CIDI is de kennis over Israel en zijn inwoners te vergroten en bij te dragen aan vrede tussen Israel en het Palestijnse volk.

Word Vriend van CIDI!

Voor € 50 per jaar bent u al vriend en ontvangt u de CIDI Nieuwsbrief. Ook wordt u op de hoogte gehouden van onze evenementen.

Voor meer informatie en voor onze publicaties kijk op www.cidi.nl. Bestel het **lespakket Kernpunten van het Israelisch-Palestijns conflict** (boek + lesbrieven) of onze andere katernen online, per post of via email.

CIDI, Postbus 11646, 2502 AP Den Haag
Tel. 070-364 68 62, Fax. 070-365 33 72,
Email: cidi@cidi.nl, Web: www.cidi.nl

VERSIE JUNI 2017

stad en de heiligdommen werd ontkend. Dit in schrille tegenstelling tot de periode 1948-1967, toen Jordanië de stad bezet hield. Jordanië veroverde tijdens de onafhankelijkheidsoorlog van Israel (door Palestijnen Nakba, ‘catastrofe’ genoemd) de Oude stad van Jeruzalem en het oostelijke deel van de stad, evenals het gebied dat later de Westelijke Jordaanover is gaan heten. Alle Joden in deze gebieden werden toen door Jordanië verdreven.

ZESDAAGSE OORLOG

De oorlog begint op 5 juni als het (opnieuw) met vernietiging bedreigde Israel succesvolle luchtaanvallen uitvoert op Egyptische (en later ook Syrische) militaire vliegvelden. Ondanks oproepen van Israel aan Jordanië om zich buiten de oorlog te houden, begint het Jordaanse leger bombardementen en beschietingen van woonwijken in het Israelische deel van Jeruzalem en van Israelische steden in de kustvlakte. Bij de tegenaanval **veroveren Israelische troepen de Westbank en (op 6 juni) de Oude stad van Jeruzalem**. In Jeruzalem wonen op het moment van de hereniging 263.309 mensen, 195.700 Joden, 54.963 moslims en 12.646 christenen.

30 JUNI

De Knesset (Israelische Parlement) neemt de ‘Jeruzalem Wet’ aan, met als inleidende zinsnede: “Jeruzalem, in haar volledigheid en herenigd is de hoofdstad van Israel”. De wet bevestigt de onschendbaarheid van de heilige plaatsen en verbiedt de overdracht van de zeggenschap over de stad aan een buitenlandse politieke of bestuurlijke entiteit. Nog dezelfde dag tekent de Nederlandse regering Van Agt (I) tegen de wet protest aan, met de aantekening dat het kabinet de Oude stad van Jeruzalem als door Israel bezet gebied beschouwt. Ook resolutie 478 van de VN-Veilighedsraad veroordeelt de wet met en roept de VN-lidstaten op hun ambassades uit Jeruzalem terug te trekken. Arabische oliestaten bedreigen Nederland met sancties als aan de resolutie geen gehoor wordt gegeven. Nederland besluit de Nederlandse ambassade in Israel van Jeruzalem naar Tel Aviv te verplaatsen.

SEPTEMBER

De Israelische regering **Rabin** erkent de Palestijnse Bevrijdingsbeweging PLO als de vertegenwoordiger van het Palestijnse volk en **Jasser Arafat** erkent namens de PLO het bestaansrecht van Israel. Beide partijen ondertekenen de Oslo-akkoorden, die moeten leiden tot de beëindiging van het conflict tussen Israel en de Palestijnse Arabieren. Besprekingen over de meest problematische kwesties, waaronder de status van Jeruzalem, zullen worden uitgesteld tot de laatste fase van het onderhandelingsproces.

JULI

Israelisch-Palestijnse onderhandelingen in het Amerikaanse Camp David lopen vast op o.a. de toekomstige status van Oost-Jeruzalem. De Amerikaanse president Clinton verwijt PLO-leider Arafat het mislukken van het overleg.

Na een bezoek van de Israelische oppositieleider **Ariel Sharon** aan de Tempelberg breken in Jeruzalem gewelddadige Arabische rellen uit die escaleren in de ‘Al-Aqsa intifada’, een terreuroorlog. Aan Israelische kant vallen ruim duizend doden, het merendeel daarvan door bomaanslagen op bussen en openbare gelegenheden. Aan Palestijnse kant vallen circa 2800 doden. Palestijnse leiders zullen later toegeven dat de geweldsgolf door Arafat c.s. was gepland na het mislukken van de onderhandelingen in Camp David.

Jeruzalem telt circa 850.000 inwoners, waarvan 63% Joods is, 35% moslim en 2% christen.

Donald Trump bezoekt als eerste zittende Amerikaanse president de Westmuur in Jeruzalem, maar lost zijn verkiezingsbelofte om de Amerikaanse ambassade naar Jeruzalem te verplaatsen voorlopig niet in (zie ook 1995).

De senaat van de VS erkent Jeruzalem, inclusief de Oude stad, als de hoofdstad van Israel en roept de Palestijnen en Israel op directe onderhandelingen voor een twee-staten oplossing aan te gaan.

1967

1980

december 1987 – september 1993

1993

1995

1996

2000

september 2000 – februari 2005

2016

2017

6 JUNI

Israel draagt het beheer over de Tempelberg formeel weer over aan de islamitische beheersautoriteit (Waqf). Later kwam (nog steeds geldende) regelgeving waaronder Joden de Tempelberg wel mogen bezoeken, maar daar niet mogen bidden. Doel is het Arabisch-Israelisch conflict ‘territoriaal’ te houden en het potentieel voor een Joods-islamitisch religieus conflict weg te nemen.

De soldaten die in 1967 als eerste de Westelijke Muur bereikten.

28 JUNI

Israelische wetgeving wordt van kracht in alle stadswijken van Jeruzalem. Daarmee worden de veroverde gebieden feitelijk geannexieerd. De vrije toegang van Joden, christenen en moslims tot alle heilige plaatsen wordt gegarandeerd.

Palestijnse volksopstand (Intifada). Schermutselingen met de politie en het leger, (lokaal) gecoördineerde terreuraanslagen en stakingen.

De VS nemen de ‘Jerusalem Embassy Act’ aan. Die bepaalt dat de Amerikaanse ambassade in Israel [uiterlijk in 1999] in Jeruzalem moet worden gevestigd en erkent daarmee impliciet Jeruzalem als hoofdstad van Israel. Achtereenvolgende presidenten hebben sinds 1995 de Embassy Act niet uitgevoerd. De president kan de uitvoering met een halfjaar uitstellen vanwege het Amerikaanse veiligheidsbelang. Deze ‘waiver’ werd sinds 1999 elk halfjaar gebruikt.

24 SEPTEMBER

Israel opent een nieuwe uitgang van een parallel aan de Westmuur lopende archeologische tunnel. Dit leidt tot een Arabische geweldsgolf “Om de aanval op de Al-Aqsa moskee en de islam” tegen te gaan. Er volgen botsingen tussen Palestijnse milities en het Israelische leger, waarbij in drie dagen tijd 16 Israelische en 58 Palestijnse doden vallen.

In verschillende internationale, vooral VN-organisaties worden resoluties aangenomen die de Israelische bezetting veroordelen. Israel zou een “agressiecampagne” voeren “tegen de vrijheid van godsdienst van moslims en tegen hun heilige plaats: de **Al-Aqsa moskee/Al-Haram Al-Sharif**”. De Joodse band met de Tempelberg wordt (impliciet) ontkend. Joodse bezoekers van de Tempelberg worden afgeschilderd als “rechtse extremisten” die “bij voortdurende Al-Aqsa moskee/Al-Haram al-Sharif bestormen”. Israel wordt een bezetter genoemd die de stad met illegale maatregelen bestuurt en de vrijheid van godsdienst belemmert. VN-Veilighedsraad resolutie 2334 (december) verklaart alle Israelische steden, dorpen en stadswijken in de in 1967 bezette gebieden illegaal, inclusief de Joodse wijk in de Oude stad van Jeruzalem. Daarmee worden bijna 600 duizend Israeli's tot illegale bewoners van die gebieden bestempeld. Nederland en de andere EU-lidstaten stemmen veelal voor de resoluties. Tegen Israels verwachtingen in gebruikt de VS haar veto-recht niet om de resolutie te verhinderen.

